

Plan Odnowy Miejscowości Wielka Tymawa na lata 2021-2027

Przewodniczący Rady Gminy

Kazimierz Zalewski

Spis treści	2
Wstęp	3
1. Charakterystyka miejscowości Wielka Tymawa	3
1.1. Położenie	3
1.2. Przynależność administracyjna	3
1.3. Powierzchnia	4
1.4. Liczba ludności	4
1.5. Historia Wielka Tymawa	4
2. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości	5
2.1. Zasoby przyrodnicze	5
2.2. Infrastruktura społeczna	7
2.3. Infrastruktura techniczna	7
2.4. Gospodarka i rolnictwo	7
3. Analiza SWOT	7
3.1. Mocne strony	7
3.2. Słabe strony	7
3.3. Szanse	8
3.4. Zagrożenia	8
4. Planowane kierunki rozwoju	8
4.1. Wizja rozwoju wsi	8
4.2. Cele strategiczne i działania	8
4.3. Źródła finansowania i planowanych harmonogram przedsięwzięć	8
5. System wdrażania i monitoringu	9
6. Podsumowanie	9

Wstęp

Plan Odnowy Miejscowości Wielka Tymawa jest dokumentem planistycznym o charakterze operacyjnym, który opisuje planowane przedsięwzięcia samorządu gminnego oraz mieszkańców miejscowości na lata 2021-2027 współfinansowane ze środków zewnętrznych, w tym z Unii Europejskiej i budżetu państwa. Plan został poddany konsultacjom społecznym poprzez przedstawienie go do zaopiniowania i zatwierdzenia Radzie Sołeckiej. Dokument został wdrożony Uchwałą Rady Gminy Biskupiec.

Plan Odnowy Miejscowości obejmuje w szczególności charakterystykę miejscowości, inwentaryzację zasobów, analizę mocnych i słabych stron i perspektywę rozwoju oraz opis planowanych przedsięwzięć. Plan będzie aktualizowany i rozszerzany o zapisy dotyczące inwestycji, dla których gmina będzie starała się o środki zewnętrzne.

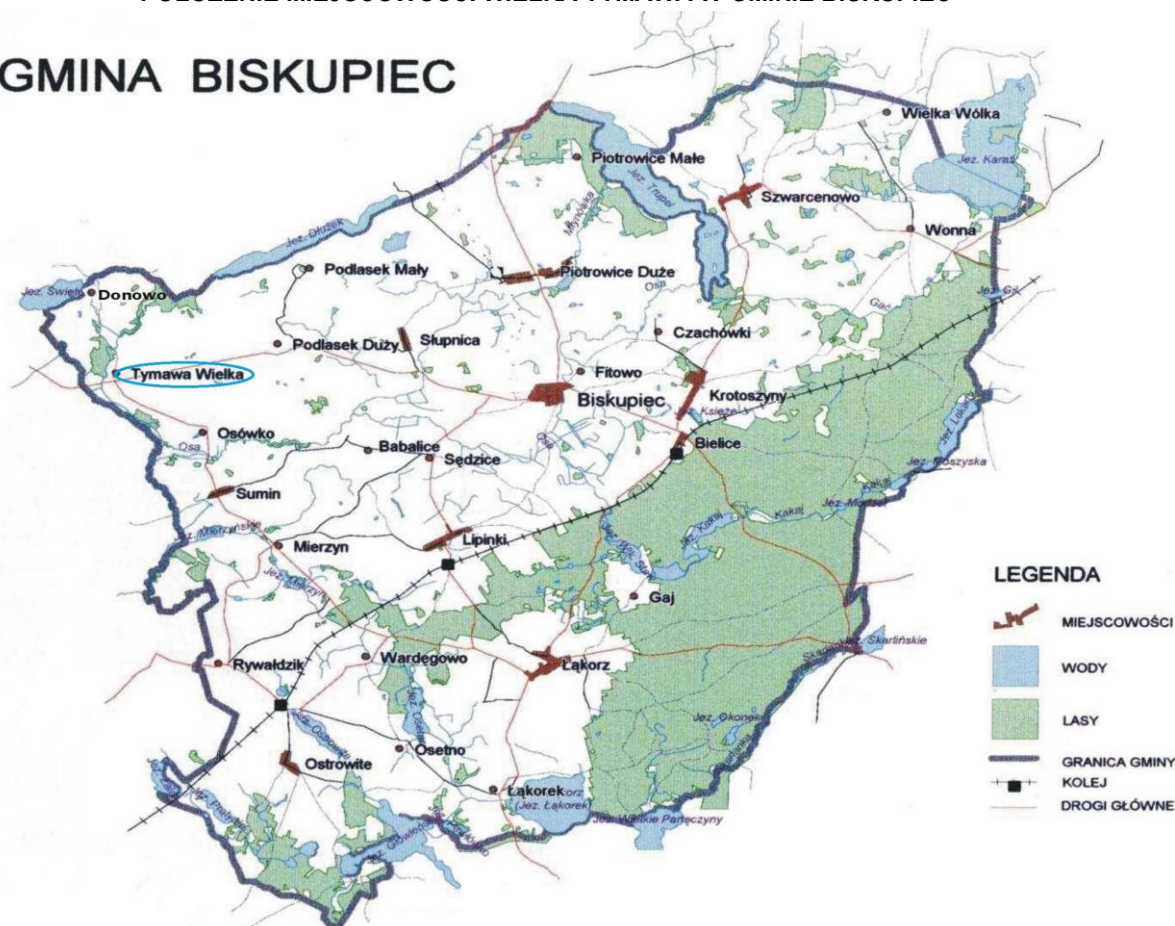
1. Charakterystyka miejscowości

1.1 Położenie

Miejscowość Wielka Tymawa położona jest w północno-wschodniej części Polski, w zachodniej części województwa warmińsko-mazurskiego.

POŁOŻENIE MIEJSCOWOŚCI WIELKA TYMAWA W GMINIE BISKUPIEC

GMINA BISKUPIEC

1.2 Przynależność administracyjna

Wielka Tymawa jest jedną z 27 miejscowości wchodzących w skład gminy Biskupiec. Do 1998 roku miejscowość jak i cała gmina administracyjnie należały do województwa toruńskiego.

Obecnie przynależność administracyjna przedstawia się następująco:

MIEJSCOWOŚĆ: WIELKA TYMAWA
GMINA: BISKUPIEC
POWIAT: NOWOMIEJSKI
WOJEWÓDZTWO: WARMIŃSKO-MAZURSKIE

1.3. Powierzchnia

Wielka Tymawa zajmuje powierzchnię 836,7256 ha w tym między innymi:

- łąki i pastwiska- 139,0277 ha
- lasy-120,0879 ha
- grunty orne- 543,7654 ha
- zabudowa- 13,7440 ha
- drogi – 20,1006 ha

1.4. Liczba ludności

Liczba mieszkańców wg. Stanu na dzień 31.12.2020r. wynosiła 223. Struktura wiekowa została przedstawiona w poniższej tabeli:

Miejscowość	kobiety w wieku			mężczyźni w wieku		
	Do 17 r. ż	18-59	Pow. 60 r. ż	Do 17 r. ż	18-64	Pow. 65 r. ż
Wielka Tymawa	18	62	18	35	79	11

Z powyższych danych wynika, że większość osób zamieszkujących Wielka Tymawa jest:

w wieku produkcyjnym, wchodzącym na rynek pracy. Dlatego też jednym z podstawowych kierunków działań powinno być dążenie do podnoszenia jakości zasobów ludzkich na terenach wiejskich, poprzez zwiększenie szans młodych ludzi na zdobycie dobrego wykształcenia, adekwatnego do potrzeb rynku pracy. Inwestycje w kapitał ludzki wpłyną na zmniejszenie liczby migracji ludności w poszukiwaniu zatrudnienia, zarówno tej krajowej jak i zagranicznej.

1.5. Historia Wielka Tymawa

Wielka Tymawa niem. Gros Thiemau należy do najstarszych osad regionu. Powstała w 1255r. – wynika to z odnowionego przywileju lokacyjnego wystawionego w 1289 r. Nazwa Tymawy została zapisana dopiero w czternastowiecznych dokumentach w formie Tymow (1289), Tymouia (1326), Thymowia (1336), Timowa (1339), Thimauia (1343) i Tymavia (1346), w dokumentach łańskich zaś Tymow (1346), i Tymaw (1348) w dokumentach niemieckich. Nazwę można odtworzyć w formie Tymowo lub Tymawa, odnoszącym się w słowiańskiej terminologii do nazw wodnych lub oznaczenie błota.

O zamierchłej historii Wielkiej Tymawy świadczy wczesnośredniowieczne, wysoczyznowe grodzisko z przełomu X/XI wieku, leżące na pagórku, nad parowem i nad stawem w samej Tymawie, stanowiące wysuniętą strażnicę rejonu licznych osad otwartych (obszarem obejmujących 40 km kwadratowych). Współcześnie umocnienia grodu zachowane są dość dobrze, a wały czytelne.

W 1326 roku wzmiankowano o Albercie z Tymawy, jako uczestniku wyprawy krzyżackiej na Polskę, w 1331 roku wymieniono Mikołaja z Tymawy. Jako główne wsie w obrębie 200 łanów obszaru tymawskiego wymieniane były Tymawa i Gaśiory, będące w posiadaniu Ganshornów, co mogło być wynikiem zasiedlania terenu przez polskich osadników.

Dość wcześnie powstała parafia tymawska. W źródłach występuje w 1336 roku, Henryk z Tymawy jako kapelan biskupa pomezjańskiego, oraz Jan z Tymawy, który w 1379 roku jest kanonikiem chełmżyńskim. Obydwaj byli plebanami w Tymawie. W przywileju dla wsi w 1361 roku wyznaczono plebanowi 5 wolnych łanów. Ustanowienie w Tymawie parafii, może przedlokacyjnej, świadczy o znaczeniu miejscowości, trwającym po okresie

wczesnośredniowiecznym. Przed 1346 rokiem Tymawa przeszła w bezpośrednie posiadanie biskupstwa. W 1346 roku spotykamy wójta biskupiego Fryderyka jako zarazem wódcę Tymawy. Można zatem uznać Tymawę za jeden z głównych ośrodków administracji gospodarczej biskupstwa.

W 1361 roku biskup Mikołaj nadał Tymawę w celu lokacji sołtysowi Michałowi. Wieś miała posiadać prawa chełmińskie, obejmować 54,5 łana, z czego sołtys miał 5 łanów w dziedzicznym posiadaniu. Sołtys posiadał także karcznię, młyny i składy drewna.

Należy przypuszczać, że wieś była zasobna ponieważ, w "księdze strat" poniesionych w 1414r. znajdujemy wzmiankę: „Wieś Tymawa w biskupiej Pomezani (...) tam znajdował się wspaniały kościół z drzewa (...) z dwoma dzwonami i siedmioma ornatami, padł on ofiarą płomieni. Gmina oblicza swoje straty w koniach, zabudowaniach i zbożu na sumę 2000 węgierskich guldenów. Opuszczonych jest 5 włók ziemi, a 33 ludzi zostało zabitych.” Wieś była dobrze zagospodarowana i stanowiła ośrodek przetwórstwa spożywczego i lokalnego handlu w skali całej okolicy.

W 1526r. biskup Erhard Quiess nadał Tymawę Andrzejowi Lenckiemu i Stefanowi Bogorskiemu. W 1606 r. wieś miała 40 włók i była w ręku Lorenza von Staudena i trzech członków rodziny Bogorskich. W 1667 r. podzielona była między pięć rodzin szlacheckich. W 1701r. całe dobra skupił w swoich rękach generał-major von Taube. W 1734 r. Tymawę kupił Albrecht Krzysztof zu Dohna.

W 1785 r. Tymawa była wsią szlachecką z folwarkiem i młynem i liczyła 28 domów mieszkalnych.

W 1848 r. obejmowała 600 mórg chełmińskiej ziemi ornej, 35 mórg ogrodów, 136 mórg łąk, 90 mórg lasu.

Po pierwszej wojnie światowej, w wyniku Traktatu Wersalskiego Polska odzyskała znaczną część ziem zabranych jej przez Prusy w I i II rozbiórce. Na terenach spornych zarządzono przeprowadzenie plebiscytu wśród ludności, który został przeprowadzony 11 lipca 1920r. W wyniku plebiscytu wieś Wielka Tymawa razem z folwarkiem Dohnastadt (obecnie Donowo nad j. Święte gm. Łasin) została przydzielona do Polski.

Przed wybuchem II wojny światowej wieś leżała w gminie Łasin, w powiecie grudziądzkim, w województwie pomorskim z siedzibą w Toruniu. W okresie międzywojennym w miejscowości stacjonowała placówka Straży Celnej „Wielka Tymawa” a następnie placówka Straży Granicznej I linii „Wielka Tymawa”. Placówka Straży Celnej „Wielka Tymawa” weszła w podporządkowanie komisariatu Straży Celnej „Lipinki”

Do 1954 roku wieś leżała w gminie Łasin w powiecie grudziądzkim w woj. bydgoskim.

W latach 1975–1998 miejscowość administracyjnie należała do województwa toruńskiego, od 1998 jest w województwie olsztyńskim.

2. Inwentaryzacja zasobów służących odnowie miejscowości

2.1. Zasoby przyrodnicze

Rzeźba terenu

Krajobraz terenu gminy został w głównej mierze ukształtowany przez lodowiec podczas ostatniego zlodowacenia. Jest on mocno zróżnicowany dzięki występowaniu kilku rodzajów form. Najszerzej występuje tzw. wysoczyzna morenowa typu falistego - w północnej i środkowej części gminy (szeroki pas od jeziora Karaś do jeziora Prątnia). Kolejne formy, wzgórza i pagórki morenowe, występują w ciągach m. in. między Wonną i Szwarcenowem, Słupnicą i Wielką Tymawą, Lipinkami i Rywałdzikiem. Wysokości względne wzgórz wynoszą na ogół do 10 m, maksymalnie do 20 m (w okolicach Lipinek). Na terenie gminy występują również tzw. ozy i kemy - pierwsze w okolicach Mierzyna, na zachód od Sumina oraz na północ od Wielkiej Tymawy, drugie w rejonie Sumina, Łąkorka, Wonny i Szwarcenowa. Południową i południowo-wschodnią część gminy zajmuje tzw. równina sandrowa. Licznie reprezentowane są w krajobrazie rynny, ułożone w większości południkowo (wiele jezior rynnowych). Równoleżnikowo natomiast ułożone są rzeki: Gać, Osa, Młynówka i Struga Łaki. Najwyższy punkt na terenie gminy- Góra Szwedzka, ma wysokość 121,3m n.p.m. (położona jest pomiędzy Szwarcenowem a Wonną), najniżej położony - o wysokości ok. 62 m n.p.m. znajduje się w dolinie Osy u jej ujścia do jeziora Płowęż.

Zasoby leśne

Lasy zajmujące 6311 ha, w czym 5776 ha to lasy państwowe, 528 ha -prywatne, a 7 ha – komunalne. W całości stanowią około 26% powierzchni gminy (dla porównania, średnia dla województwa warmińsko-mazurskiego wynosi 29%). Większość z nich skupiona jest we wschodniej części gminy. Dominującym gatunkiem drzewostanu jest sosna, pozostałe gatunki o następnym w kolejności częstotliwości występowania to brzoza i olsza. Średni wiek drzewostanu wynosi: dla lasów państwowych 60 lat, lasów prywatnych 30 lat, lasów komunalnych 50 lat (na podstawie danych z Urzędu Gminy). Ilość pozyskanego drewna szacuje się na około 20 tys. m³ rocznie. Roczna produkcja tarcicy wynosi około 25 tys. m rocznie - dane dotyczą tartaku w miejscowości Krotoszyny (jedeny tartak na terenie gminy - dane za rok 1999).

Zasoby wodne

Na terenie gminy znajduje się wiele jezior o małej powierzchni - poniżej 1 ha. Są to na ogół tzw. oczka, i często występują w skupiskach. Jezior o powierzchni powyżej 1 ha naliczono 31, z czego największe przedstawia tabela 11. Kilka z większych jezior tylko częściowo leży w granicach gminy - pozostała część przynależy do gmin sąsiednich. Kolejne jeziora: Trupel (o powierzchni 278,4 ha), Dłużek i Wielkie Partęczyny przylegają do granic gminy, jednak w całości leżą na terenie sąsiednich gmin.

Przez teren gminy przepływa kilka rzek. Największą z nich jest Osa, której dorzecze obejmuje zdecydowaną większość obszaru. Rzeka przepływa przez graniczące z gminą jezioro Trupel - i już na terenie gminy wypływa z południowej odnogi jeziora, zmierzając następnie w kierunku południowo-zachodnim, aby z kolei wpłynąć do jeziora Płowęż - położonego na terenie gmin Jabłonowo Pomorskie i Świecie nad Osą. Łączna długość Osy wynosi 103 km - z czego 22 km na terenie gminy Biskupiec¹.

Mniejsze ciek, będące dopływami Osy, to:

- Młynówka (Struga Piotrowicka) - wypływająca również z jeziora Trupel i wpadająca do Osy w okolicy Babalic Małych - jej długość wynosi ok. 8,4 km,
- Babka - o długości 3,5 km, stanowiąca w części biegu zachodnią granicę gminy,
- Gać - wypływająca z jez. Karaś - o długości 7,5 km,
- Struga Laki - wypływająca z jez. Lekarty, na swoim 11,5 km biegu przepływająca m. in. przez jeziora: Kakaj, Dębno, Wielki Staw.

Będąc dopływem Drwęcy rzeka Skarlanka przepływa w południowo-wschodniej części gminy i stanowi granicę z gminą Kurzętnik. Wypływa ona z jeziora Skarlińskiego, a następnie wpada do jez. Wielkie Partęczyny. Skarlanka i Drwęca są rzekami chętnie odwiedzanymi przez kajakarzy. Obie rzeki pięknie meandrują w urokliwym krajobrazie. Przez miejscowość Biskupiec przepływa rzeka Osa, która ze względu na swoją dzikość, dziewiczość i brak natłoku turystów stanowi wyjątkowo atrakcyjny szlak kajakowy właśnie dla osób pragnących ciszy i dzikiej przyrody.

Ochrona przyrody

Na terenie gminy znajdują się cztery rezerваты przyrody: „Jezioro Karaś”, „Kociołek”, „Łabędź” i „Uroczysko Piotrowice”². Jezioro Karaś objęte jest ochroną Natura 2000. Ponadto część gminy objęta jest Brodnickim Parkiem Krajobrazowym oraz dwoma obszarami chronionego krajobrazu: OCHK Jeziora Goryńskiego i Skarlińskim OCHK. Ponadto wyróżnia się dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe:

- Oz Tymawski, (symbol 1ZP),
- Las Słupnicki, (symbol 2ZP).

Ustanowione rozporządzeniem Nr 8/98 Wojewody Toruńskiego z dnia 15 maja 1998r. w sprawie uznania za zespoły przyrodniczo – krajobrazowe obszarów na terenie Nadleśnictwa Jamy (Dz. Urz. Woj. Toruńskiego Nr 16, poz. 36).

Wykaz pomników przyrody na terenie miejscowości Wielka Tymawa

RODZAJ POMNIKA (obwód; wysokość drzewa w m)	OKREŚLENIE POŁOŻENIA	ROK UZNANIA
dąb „Kubuś” (4,44; 16)	park Wielka Tymawa	1954
buk pospolity (4,36; 25)	park Wielka Tymawa	1993

2.2 Infrastruktura społeczna

Na terenie miejscowości Wielka Tymawa funkcjonuje świetlica wiejska oraz plac zabaw dla najmłodszych, prężnie również działa Koło Gospodyń Wiejskich. Dzieci dowożone są autobusem do Szkoły Podstawowej w Biskupcu. Opieka zdrowotna świadczona jest przez Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Biskupcu i Łąkorzu.

2.3 Infrastruktura techniczna

Głównym ciągiem komunikacyjnym jest droga wojewódzka 538 oraz droga powiatowa 1236N. Zaopatrzenie mieszkańców w wodę odbywa się z wodociągu gminnego, w zakresie kanalizacji mieszkańcy korzystają z zbiorników indywidualnych. Odpady komunalne odbierane są przez zakład komunalny. Gospodarstwa domowe wykorzystują własne źródła ciepła.

2.4 Gospodarka i rolnictwo

Na terenie miejscowości funkcjonuje 48 gospodarstw rolnych. W przeważającej części Wielka Tymawa zagospodarowane jest pod uprawy rolne.

Głównymi uprawami są:

– zboża.

3. Analiza SWOT

Analiza SWOT polega na posegregowaniu posiadanej informacji o danej sprawie na cztery grupy:

Mocne strony – wszystko co stanowi atut, przewagę, zaletę analizowanego obiektu

Słabe strony- wszystko co stanowi słabość, barierę, wadę

Szansę- wszystko co stwarza szansę dla analizowanego obiektu

Zagrożenia- wszystko co stwarza dla obiektu niebezpieczeństwo zmiany niekorzystnej.

W niektórych wykładniach mówi się: mocne strony i słabe strony, to czynniki wewnętrzne, szansę i zagrożenia — to czynniki zewnętrzne;

W innej interpretacji: mocne strony i słabe strony to cechy stanu obecnego, a szansę i zagrożenia, to spodziewane zjawiska przyszłe. Wreszcie u niektórych autorów: mocne strony i słabe strony to czynniki zależne od nas (te, na które mamy wpływ planistyczny i zarządczy), a szansę i zagrożenia, to czynniki obiektywne, na które nie mamy bezpośredniego wpływu sprawczego.

3.1 Mocne strony

- Malownicze położenie w otulinie trzech Parków Krajobrazowych
- Liczne jeziora w sąsiedztwie
- Zwodociągowanie i skanalizowanie miejscowości
- Dostęp do usług telekomunikacyjnych

3.2 Słabe strony

- Brak zainteresowania kapitału zewnętrznego i jego napływu
- Odpływ młodzieży przedsiębiorczej

- Duże bezrobocie
- Silny spadek urodzeń
- Brak bazy noclegowej i gastronomicznej
- Brak kanalizacji sanitarnej

3.3 Szanse

- Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
- Wykorzystanie środków krajowych na ochronę środowiska
- Wykorzystanie funduszy unijnych
- Rozwój Internetu
- Rozbudowa infrastruktury społecznej
- Planowana budowa węzła komunikacyjnego trasy S5
- Remont drogi powiatowej 1236N

3.4 Zagrożenia

- Odpływ młodych ludzi w poszukiwaniu pracy
- Niska świadomość społeczna
- Brak zainteresowania ludności miejskiej wykupem działek

4. Planowane kierunki rozwoju

4.1. Wizja rozwoju wsi

Kreśląc wizję rozwoju miejscowości szczególną uwagę zwrócić należy na preferencje jej mieszkańców. Dla ludności Wielka Tymawa wieś powinna mieć przede wszystkim charakter mieszkalno-rolniczy. Misję miejscowości można więc określić następująco:

ZRÓWNOWAŻONY ROZWÓJ WSI OSIĄGNIĘTY DZIĘKI WYKORZYSTANIU POSIADANYCH ZASOBÓW, PROWADZĄCY DO POPRAWY WARUNKÓW ŻYCIA LOKALNEJ SPOŁECZNOŚCI

4.2. Cele strategiczne i działania

Rozwój rolnictwa i jego dostosowanie do wymogów Unii Europejskiej to dziś zadanie dla miejscowości rolniczej szczególnie istotne. Jednocześnie pamiętać należy, że przede wszystkim jakość życia mieszkańców wsi powinna być obiektem troski gminy.

Kierunek 1 - Rozwój infrastruktury społecznej

Doposażenie placu zabaw oraz świetlicy wiejskiej

Kierunek 2 – Budowa i modernizacja infrastruktury technicznej

Modernizacja drogi wojewódzkiej nr 538, drogi powiatowej i gminnych na terenie miejscowości oraz budowa węzła komunikacyjnego S5

Określone cele strategiczne wiążą się z realizacją zadań wspierających rozwój obszarów wiejskich, zapewniają stałą poprawę warunków życia, zamieszkania i bezpieczeństwa mieszkańców.

4.3. Źródła finansowania i planowanych harmonogram przedsięwzięć

Plan Odnowy Miejscowości Wielka Tymawa obejmuje planowane zadania inwestycyjne przewidziane do realizacji w latach 2021 – 2027. Źródłami finansowania Planu Odnowy Miejscowości Wielka Tymawa będą:

- środki w ramach programów operacyjnych;
- środki własne Gminy;
- inne zewnętrzne źródła finansowania.

Wykaz działań planowanych do realizacji na lata 2021-2027.

5. System wdrażania i monitoringu

Wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości Wielka Tymawa rozpocznie się poprzez uchwalenie go na Zebraniu Wiejskim a następnie na wprowadzenie go w życie uchwałą Rady Gminy w Biskupcu. Odpowiedzialnym za jego realizację będzie Wójt Gminy Biskupiec. Plan jest źródłem informacji na temat zaplanowanych zadań i inwestycji, a także o postępach prowadzonych prac.

Monitorowanie każdego przedsięwzięcia – czyli dbanie o prawidłowy jego przebieg przez cały czas jego trwania polega na systematycznym zbieraniu, zestawianiu i ocenie informacji rzeczowych i finansowych. W monitoringu biorą udział wszystkie podmioty oraz komórki organizacyjne Urzędu Gminy Biskupiec zaangażowane we wdrażanie Planu Odnowy Miejscowości. Monitorowanie odbywać się będzie w formie bezpośredniej, polegającej na dokonywaniu wizji lokalnych i sprawdzaniu rzeczywistego stanu realizacji działań oraz pośredniej – sprawozdawczej, polegającej na analizowaniu materiałów, statystyk.

6. Podsumowanie

Plan Odnowy Miejscowości jest jednym z najważniejszych elementów odnowy wsi, jej rozwoju oraz poprawy warunków pracy i życia mieszkańców. Sporządzenie i uchwalenie takiego dokumentu stanowi niezbędny warunek przy aplikowaniu o środki zewnętrzne z Unii Europejskiej oraz budżetu państwa.", jak również stanowić będzie wytyczne dla władz Gminy Biskupiec przy opracowaniu kierunków rozwoju poszczególnych miejscowości. Opracowany Plan Odnowy Miejscowości zakłada w przeciągu 7 najbliższych lat realizację kilku zadań. Istota tych zadań jest pobudzenie aktywności środowisk lokalnych oraz stymulowanie współpracy na rzecz rozwoju i promocji wartości związanych z miejscową specyfiką społeczną i kulturową.

Realizacja Planu Odnowy Miejscowości ma także służyć integracji społeczności lokalnej, większemu zaangażowaniu wolnego czasu dzieci i młodzieży oraz rozwojowi organizacji społecznych.